

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน Title : Activities-based learning to create Isarn traditional dancing style

พิชญ์ เข้มพิลา¹ สุธีระพงษ์ พินิจพล² ประภาพร ศุภตรัยวรพงษ์³
Pitsanu Khempila¹ Suteerapong Pinitpon² Prapaporn Supatraiworapong³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน 2. เพื่อประเมินผลการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน 3. เพื่อนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานในรูปแบบของสื่อสู่ชุมชน ประชากรและกลุ่มเป้าหมายได้แก่นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละครชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2559 จำนวน 26 คน คัดเลือกโดยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการทดลองโดยทำความเข้าใจและข้อตกลงในการเรียนการสอน แล้วแบ่งกลุ่มศึกษาสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน ของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละครที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น มีความเหมาะสมสวยงาม สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนและเผยแพร่สู่ชุมชนได้

คำสำคัญ : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้; สร้างสรรค์; ผลงาน; นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน; การประเมินผลการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน; นักศึกษา

ABSTRACT

The purposes of the research were to create and develop Isarn traditional dancing styles by Isarn local wisdom, to evaluate the traditional dancing styles, and to promote the traditional dancing performance as an instructional media to the public. The sample subjects were 25 forth year students of the Dramatic Art Program of the Faculty of Humanities and Social Sciences, RajabhatMahaSarakhm University in 2015. They were selected by the purposive sampling technique. The qualitative research was employed for the study by teaching and practicing the traditional dancing styles Results of the research were as follows.

In conclusion, the creative Isarn traditional dancing styles are beautiful and appropriate for instructional purposed of the dramatic art students and promotion to the public.

Keywords : Creativity; Develop of; Style Folk Performance; Folk Performance; Isarn Local Wisdom; Assessment Skill; Students of the Dramatic Art Program

บทนำ

การแสดงนาฏศิลป์ไทยนับว่าเป็นศิลปะคู่บ้านคู่เมือง เป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติที่มีมรดกทางวัฒนธรรมจารีตประเพณีสืบต่อ ๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ให้เยาวชนได้ศึกษานับว่าเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง (สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. 2550 : 153) นาฏศิลป์ไทยเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมสมควรที่จะสืบทอด ดำรงรักษาไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง การสืบทอด

ศิลปวัฒนธรรมทางนาฏศิลป์ไทย ผู้ถ่ายทอดมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้ทางรำยาว (กรมวิชาการ. 2539 : 4) นาฏศิลป์และศิลปะที่ใช้ร่างกายและจิตใจแสดงออกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยกิริยาท่าทางปกติหรือการฟ้อนรำ การพูดหรือการขับร้อง และด้วยอารมณ์ของผู้แสดงหรือของตัวละคร มนุษย์พัฒนาการแสดงออกตามธรรมชาติของตนขึ้นเป็นนาฏศิลป์ และให้นาฏศิลป์ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมของตนทั้งเพื่อตัวเองเพื่อ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

สังคม และเทพเจ้า ดังนั้นนาฏศิลป์จึงเป็นเครื่องบ่งชี้เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี (สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2544 : 22)

การแสดงพื้นเมืองของไทยเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องเกื้อกูลต่อกัน เนื้อหามุ่งให้ความสนุกสนานสนทนา หรือเตือนใจชาวบ้าน และยังเป็นจดหมายเหตุให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาสังคมในยุคที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคอีสานจะมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการละเล่นมาประยุกต์เป็นรำเชิงต่าง ๆ เช่น เชิงกลา เชิงกระต๊อบ ข้าว เชิงบุบงไฟ เชิงสวิง มีการแต่งกายตามประเพณีพื้นบ้านของชาวอีสาน เป็นที่สนใจของผู้ชม ปัจจุบันจึงได้วิวัฒนาการตามยุคสมัยมีการคิดประดิษฐ์ท่ารำเชิงใหม่ ๆ ลีลาการรำเชิงจะเร็วกระฉับกระเฉงเข้าใจ สนุกสนานเหมือนวิถีชีวิตของคนอีสาน ซึ่งนาฏศิลป์พื้นบ้านถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรม สมควรจะสืบทอดดำรงรักษาไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง (สุจิต บัวพิมพ์. 2538 : 61-62) การฟ้อนพื้นเมืองภาคอีสานมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เมื่อได้ชมการแสดงผู้ดูสามารถจำแนกได้ทันทีว่าการแสดงชุดนั้นเป็นการแสดงของภาคอีสาน(ข้าหลวง วังประเสริฐ. 2532 : 86) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ (พจนมาลัย สมรรถบุตร. 2538 : 41) ที่กล่าวว่าลีลาการฟ้อนของชาวอีสานมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งสามารถจะทราบได้จากการบรรเลงเพลงลายต่าง ๆ ลักษณะลีลาและท่ารำมีความเป็นอิสระสูงมาก คือไม่มีข้อกำหนดคกกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนเหมือนการร่ายรำของภาคกลาง ซึ่งอันที่จริงแล้วการออกท่าร่ายรำออกท่าดั้งเดิมของชาวอีสานนั้นไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอนตายตัวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่องศิลปวัฒนธรรมไว้ในมาตรา 7 ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทย การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระทางหลักสูตรเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นใน มาตรา 7 ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืน (คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2555. 2555 : 119-120) สอดคล้องกับพันธกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ข้อ 1 แสวงหาความจริงเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึก และความภูมิใจในอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ พัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบสาน อนุรักษ์ พัฒนาศิลปะ

และวัฒนธรรม ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนสิ่งแวดล้อม (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2555 : 3 – 5) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นการคิด ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญในการจัดการศึกษา เพราะการคิดเป็นพื้นฐานของทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้ง โศกชัย ชัยรัช (2547 : 17) กล่าวว่า ความสำเร็จคิดเป็นกุญแจสำคัญของมนุษย์ที่สามารถทำให้มนุษย์ประกอบกิจการต่าง ๆ ได้อย่างมากมายที่ใช้สมองและความคิดของมนุษย์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในโลกให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546 : 26) ที่ได้กล่าวว่า ความคิดของมนุษย์เปรียบเสมือนศาสตราวุธทรงพลังที่สามารถนำพามนุษย์ให้สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ การเน้นทักษะกระบวนการคิดเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณค่าและมีคุณภาพตามลักษณะอันพึงประสงค์มีทักษะกระบวนการคิดต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายเช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดวิพากษ์ การคิดวิจารณ์ญาณ ฯลฯ และการคิดหนึ่งที่สำคัญในการใช้ชีวิตยุคปัจจุบันคือ การคิดสร้างสรรค์ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2532 : 5) ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลในประเทศให้มีความคิดสร้างสรรค์ทันต่อกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ดังที่ John Nastin (อ้างใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2532 : 9) ผู้เขียนหนังสือ Global Paradox กล่าวว่าโลกศตวรรษที่ 21 ความสำคัญของมนุษย์ จะเข้ามาแทนที่ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ในโลกยุคนี้ต้องการแนวคิดและวิธีการแก้ไขปัญหาสิ่งใหม่ ๆ ความต้องการคิดสร้างสรรค์มีความจำเป็นมากขึ้น แต่มนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์ยังมีน้อยไม่พอกับความต้องการของสังคม จึงต้องเร่งให้มีการจัดกระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในผู้เรียน เพราะเมื่อประเทศใดมีบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นจำนวนมากนับได้ว่ามีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า และมีความสำคัญต่อประเทศชาติ ก็จะสามารถนำพาประเทศชาติของตนให้เกิดการพัฒนาและเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ด้าน (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. 2546 : 46) ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อช่วยพัฒนาทักษะและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้เกิดขึ้นเป็นพลังในการพัฒนาประเทศในอนาคต

ในหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ได้นำเอาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและคิดสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาการศึกษาด้านนาฏศิลป์และการแสดงโดยใช้ทักษะแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด จินตนาการทางความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน ซึ่งได้ใช้ความ

สามารถทางสมองอย่างเต็มที่ นอกจากนั้นการสร้างสรรค์ผลงานยังเป็นชิ้นงานที่กระตุ้นให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินนำความคิดไปสานต่อเพื่อพัฒนาสังคมให้มีความทันสมัยมีแนวทางในการดำเนินชีวิต และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ต่อไป ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการแสดงมาเป็นระยะเวลากว่า 30 ปีได้สร้างสรรค์ผลงานด้านการแสดงและนำเสนอผลงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน อีกทั้งมีความสนใจศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานแล้วนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักศึกษา จนเกิดจินตนาการเพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนเป็นการฝึกทักษะปฏิบัติด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน อันจะก่อประโยชน์สำหรับผู้สอน ผู้เรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการแสดง สามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานไปถ่ายทอดและเผยแพร่ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
2. เพื่อประเมินผลการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
3. เพื่อนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานในรูปแบบของสื่อสู่ชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นองค์ประกอบของผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
2. ระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยโดยเริ่มตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน 2559 ถึง เดือนกรกฎาคม 2560
3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภทดังนี้
 - 1.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
 - 1.2 ตัวแปรตาม คือ ผลงานการสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานมีองค์ประกอบดังนี้
 - แนวคิดและเนื้อหา
 - ผู้แสดง

- ท่าทางที่สื่อความหมาย
- เครื่องแต่งกายและการแต่งกายประกอบ

การแสดง

- คนตรี

4. วิธีวิจัยใช้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) ข้อมูลภาคสนาม (Field Information) แล้วปฏิบัติกรอย่างมีส่วนร่วม ทดลองใช้ จัดแสดงผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานและประเมินผล

5. กลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน กลุ่มเป้าหมายได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาผลงานค้นคว้าทางนาฏศิลป์ รหัสวิชา 3045402 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2559 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2560 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposives Sampling) รวมทั้งสิ้น 26 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ชั้นปีที่ 4 จำนวน 26 คน
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติการแสดง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ชั้นปีที่ 1 ถึงชั้นปีที่ 3 จำนวน 80 คน
3. กลุ่มอาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 3 คน
4. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร จำนวน 3 คน
5. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน จำนวน 3 คน
6. กลุ่มผู้เข้าชมการแสดงตอบแบบสอบถามวัดความพึงพอใจจำนวน 200 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน

2. แบบสอบถามวัดความพึงพอใจ
3. แบบบันทึกการเข้าชมทางYoutube
4. เครื่องมือบันทึกวีดิทัศน์
5. โทรศัพท์เคลื่อนที่เพื่อถ่ายภาพ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ. 4 ปี) สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2559 (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 2556 : 119-121)
2. เลือกเนื้อหาในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้เลือกเนื้อหาจากโครงสร้างหลักสูตรสาขานาฏศิลป์และการละคร รายวิชา 3045402 ผลงานค้นคว้าทางด้านนาฏศิลป์
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง เนื้อหา ความคิดรวบยอด และจุดประสงค์การเรียนรู้โดยจำแนกดังตาราง 3.1
4. ศึกษาวิธีเขียนแผนการจัดการเรียน คำอธิบายรายวิชาจากเอกสารตำราการประเมินการเรียนรู้ วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2551 : 281)
5. เขียนรายละเอียดรายวิชา จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามตาราง 3.2
6. นำรายละเอียดรายวิชาไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องในด้านจุดประสงค์รูปแบบการเขียนแผน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล แล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข
7. นำรายละเอียดรายวิชา ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและสอดคล้องระหว่างเนื้อหา จุดประสงค์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย
 - 7.1 ผศ.ดร.ดนัยยา สังเกตการณ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขานาฏศิลป์และการละครคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วุฒิ ศ.ศ.ด.(การวิจัยด้านศิลปกรรม) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยศิลปกรรม
 - 7.2 ผศ.ดร.อนุวัต ชัยเกียรติธรรม อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วุฒิ ศ.อ.ด. (วิจัยและพัฒนาหลักสูตร) ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัย
 - 7.3 ผศ.ดร.เชษฐา จักรไชย อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วุฒิ ศ.ศ.ด. (ภาษาไทย) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย

8. นำรายละเอียดรายวิชาที่ปรับปรุงแก้ไขและแบบประเมินผลให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนต่อไปนี้

การวิจัยระยะที่ 1

1. ผู้วิจัยและนักศึกษาชั้นปีที่ 4 หลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ทำความเข้าใจและข้อตกลงในกิจกรรมการเรียนตลอดจนการวัดผลและประเมินผล โดยกำหนดเนื้อหาวิชา 3045402 ผลงานค้นคว้าทางด้านนาฏศิลป์ มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
2. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เลือกหัวข้อตามที่นักศึกษาสงใจโดยให้เลือกทำการวิจัยเดี่ยวหรือคู่
3. จัดประชุมทำการวิพากษ์ หัวข้อ รูปแบบการแสดงโดยเชิญคณะกรรมการหลักสูตรสาขาวิชา 3 คนได้แก่
 - 3.1 อาจารย์อนุชิต ศรีโมรส อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - 3.2 ผศ.ดร.ดนัยยา สังเกตการณ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - 3.3 อาจารย์พิภรณ์ พันธุ์นิมิต อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
4. นำผลการวิพากษ์มาสรุปเพื่อให้นักศึกษานำไปดำเนินการต่อ

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการเสนอแนะวิธีการคิดผลงานสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน โดยให้นักศึกษาทดลองใช้ตามขั้นตอนดังนี้

1. นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ส่งเอกสารข้อมูลประกอบตามหัวข้อที่นักศึกษาเลือก
2. ผู้วิจัยช่วยแนะนำรูปแบบของผลงานสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
 - 2.1 แนวคิดและเนื้อหา ชื่อและรูปแบบการแสดง เนื้อหาและอุปกรณ์ประกอบการแสดง
 - 2.2 ผู้แสดง ความพร้อมเพรียงและการแปรแถว การถ่ายทอดลีลาการแสดงอารมณ์ของผู้แสดง
 - 2.3 ท่าทางที่สื่อความหมาย ท่าทางที่สื่อความหมายกับเนื้อหา ความสวยงามที่สอดคล้องกลมกลืนกับดนตรี
 - 2.4 เครื่องแต่งกายและการแต่งกายประกอบ

การแสดง ความสวยงามเหมาะสมกับผู้แสดง

2.5 ดนตรี ความไพเราะ ความกลมกลืนกับเนื้อหา

3. สรุปและเสนอแนะการสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานแต่ละชุด เพื่อให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้นำไปถ่ายทอดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 – 3

การวิจัยระยะที่ 3 เป็นการทดลองปฏิบัติการแสดงของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ที่สร้างขึ้นโดยนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 หลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร เพื่อนำข้อบกพร่องไปแก้ไขปรับปรุงพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การวิจัยระยะที่ 4 เมื่อนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความพร้อมหลังจากได้ฝึกซ้อมให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 จนเกิดความชำนาญ แล้วจึงบันทึกภาพทำร่าและบันทึกการแสดงเพื่อทำรูปเล่มและป้ายประชาสัมพันธ์

การวิจัยระยะที่ 5 จัดแสดงผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน โดยบันทึกวีดิทัศน์และภาพนิ่ง เพื่อใช้ประกอบการทำรูปเล่มในงานวิจัย เชิญผู้เชี่ยวชาญเป็นกรรมการประเมินผลตามแบบประเมินและเกณฑ์การประเมินที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นโดยให้ครอบคลุมเนื้อหาตามองค์ประกอบการแสดง ปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. นำแบบประเมินค่าการสร้างสรรคผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานให้ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรตรวจสอบ

2. ให้คณะกรรมการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแบบประเมินค่าผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน

3. คณะกรรมการประเมินค่าผลการแสดงตามแบบประเมินผลการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน

4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมินจากคณะกรรมการ เพื่อทราบผลการประเมินผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

5. แจ้งผลการประเมินให้นักศึกษาทราบเป็นรายบุคคล

6. ผู้วิจัยประมวลสรุปผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

7. นำผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เผยแพร่สื่อทาง Youtube

เครื่องมือที่ใช้

1. แบบประเมินผลการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน

2. เกณฑ์การประเมิน โดยการสร้างและพัฒนาเครื่องมือดังนี้

2.1 ผู้วิจัยสร้างเกณฑ์

2.2 ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมของเกณฑ์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย

2.2.1 อาจารย์พรชัย ครอบงำดี อาจารย์สอนนาฏศิลป์โรงเรียนกาฬสินธุ์พินิจวิทยาสรรพ์

2.2.2 อาจารย์สุภารัตน์ บัวบุญ อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์ โรงเรียนนาฏนันทนาประชาสรรพ์

2.2.3 อาจารย์อรกัญญา มีทอง อาจารย์ผู้สอนนาฏศิลป์โรงเรียนกัลยาณมิตร

3. วิเคราะห์หาค่าร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ หาค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้เกณฑ์การประเมินผลและการแปลผลคะแนนดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความเหมาะสม

90 –100 มากที่สุด

80 –89 มาก

70 –79 ปานกลาง

60 –69 น้อย

ต่ำกว่าร้อยละ 60 น้อยที่สุด

ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานของนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2559 จำนวน 26 คนได้ชุดการแสดง 15 ชุดดังนี้ 1) ฟ้อนออนซอนสาวลุ่มน้ำชี 2) เรือมแซนซริว 3) ฟ้อนสมณทาชมสวน 4) ฟ้อนเอ้าคำมาด 5) ฟ้อนจันทราขตามกวาง 6) ฟ้อนบาศรีศรีอีสาน 7) เรือมพลีจลลเนียงล่อเทวี 8) ฟ้อนกระทงสมมาน่า 9) ฟ้อนนาฏยลีลาครุฑราช 10) ฟ้อนวันทาบูชาครู 11) ฟ้อนผญาเกี่ยวสาวภูไท 12) ฟ้อนถวยปักนาสมมาตาแฮก 13) ฟ้อนอ้าวคำจติ 14) เรือมเบิกไพร 15) ลำเพลิน

นางอุษาเดินดง ในการศึกษาวิจัยผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน 14 ขั้นตอนดังนี้

- 1.1 เลือกเรื่องที่ต้องการศึกษา หาแนวคิด โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินงานและการจัดการแสดง
- 1.2 ศึกษาโครงเรื่องหลัก เนื้อหาคือนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน
- 1.3 กำหนดรูปแบบของการแสดง ระยะเวลาที่ใช้ในการแสดง
- 1.4 เลือกดนตรีหรือเพลงที่ใช้สำหรับการแสดง
- 1.5 ออกแบบท่าทางลีลาการแสดง
- 1.6 ออกแบบหรือจัดหาอุปกรณ์ประกอบการแสดง
- 1.7 ออกแบบเครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าที่ใช้สำหรับการแสดง
- 1.8 คัดเลือกนักแสดง
- 1.9 จัดตารางฝึกซ้อมนักแสดง
- 1.10 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
- 1.11 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง
- 1.12 แต่งตัวเหมือนจริงเพื่อบันทึกทำรำและการแสดง

1.13 จัดการแสดงจริง

1.14 ประเมินผลการแสดงเพื่อเป็นการกำหนดกระบวนการทำงานสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานตามขั้นตอนอย่างมีระบบ ซึ่งจะทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพสำเร็จตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ยังได้ตรวจแก้ไขข้อบกพร่องจากผู้เชี่ยวชาญ มีการนำไปทดลองใช้กับนักเรียนรุ่นน้องเพื่อหาความเหมาะสม แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขจนได้ผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานที่มีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถความคิดสร้างสรรค์และอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมด้านการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน

2. การประเมินผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน เป็นการวัดความสามารถความคิดสร้างสรรค์นาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน ด้านแนวคิดและเนื้อหา ผู้แสดง ท่าทางที่สื่อความหมาย เครื่องแต่งกายและการแต่งกายประกอบการแสดง ดนตรีประกอบการแสดง จากผลงานของนักศึกษา 15 ชุดการแสดง ประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน

ผลการประเมินพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด 5 ชุดการแสดง เรียงลำดับตามคะแนนร้อยละ ดังนี้

1. ฟ้อนจันทราขตามกวาง



2. เรือมพลีองลั่นเนียงลออเทวี



3. ฟ้อนสมณชาขมสวน



4. เรือมแซนขริ้ว



5. เรือมเบิกไพร



4. ฟ้อนผญาเกี่ยวสาวภูไท



ชุดการแสดงมีความเหมาะสมมาก 10 ชุดการแสดง
เรียงลำดับตามคะแนนร้อยละ ดังนี้

1. ฟ้อนเอ้าคำมาด



5. ฟ้อนวันทาบูชาครู



2. ฟ้อนอ้าวคำจตุ



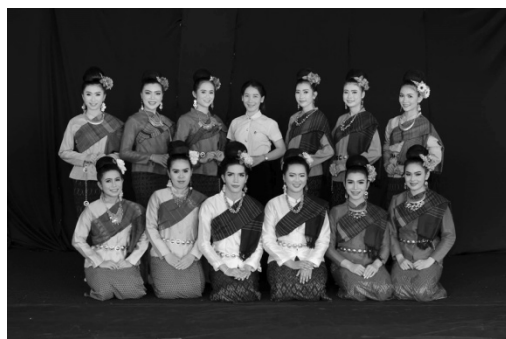
6. ฟ้อนกระตงสมมาน้ำ



3. ฟ้อนถวายปักนาสมมาตาแฮก



7. ฟ้อนออนซอนสาวลุ่มน้ำชี



8. ฟ้อนบาศรีศรีอีสาน



9. ฟ้อนนาฏยลีลาครุฑราช



10. ลำเพลินนางอุษาเดินดง



การประเมินผลค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 87.90 ความเหมาะสมระดับมาก

3. การนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสาน พบว่ามีผู้ชมการแสดงที่ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในระดับมาก นอกจากนี้จากแบบบันทึกการเข้าชมทาง Youtube ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เดือนกรกฎาคม 2560 พบว่ามียอดผู้เข้าชมรวม 70,679 คน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ผู้วิจัยต้องดูแลนักศึกษาด้านการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและการฝึกทักษะปฏิบัติอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ให้นักศึกษาปฏิบัติได้ถูกต้องตามขั้นตอนที่กำหนด

1.2 ในการฝึกปฏิบัติควรจัดกลุ่มนักศึกษาเป็นกลุ่มละความสามารถ มีทั้งเก่ง ปานกลาง อ่อน เพื่อให้นักศึกษาได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นักศึกษาที่อ่อนจะได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ ส่วนนักศึกษาที่เก่งก็จะได้เพิ่มทักษะโดยการอธิบายหรือถ่ายทอดความรู้ให้กับเพื่อนในกลุ่ม

1.3 การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ในโอกาสต่าง ๆ หรือนำไปพัฒนาสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดงอื่นต่อไปได้

1.4 นำการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานไปใช้ในการศึกษาหรือการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมได้

1.5 สามารถนำการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานที่สร้างสรรค์ขึ้นไปใช้ในการสร้างมูลค่าเพิ่มได้

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาเทคนิคการแสดงรูปแบบต่าง ๆ ที่แปลกใหม่เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรส่งเสริมให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองอีสานได้รับการอบรมแนวทาง รูปแบบและเทคนิคใหม่เพื่อสร้างสรรค์การแสดงได้อย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

สุนนมาลย์ นิมเนตพันธ์. (2550). หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน นาฏศิลป์ม.4-6. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

กรมวิชาการ. (2539). การวัดผลประเมินผลในชั้นเรียน ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2544). นาฏศิลป์ปริทรรศน์. กรุงเทพฯ : ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิต บัวพิมพ์. (2538). มรดกไทย. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้า.

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2532). ศิลปะการฟ้อนภาคอีสาน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

พจมาลย์ สมรรถบุตร. (2538). แนวคิดการประดิษฐ์ท่ารำเชิง. อุดรธานี : ภาควิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี.

- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2555). **คู่มือนักศึกษา
ประจำปีการศึกษา2555**.มหาสารคาม : หจก.
อภิชาติการพิมพ์.
- โชคชัย ขยธวัส. (2547).**ครูพันธุ์ใหม่ ครูสร้างเยาวชนครูผู้สร้าง
อนาคตของชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วรรณสาสน์.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). **ความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ
: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาน มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ. (2532). **การวิจัยและ
พัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึง
ประสงค์ตามหลักสูตรระดับประถมศึกษาและ
มัธยมศึกษา**. กรุงเทพฯ : การศึกษาแห่งชาติ.